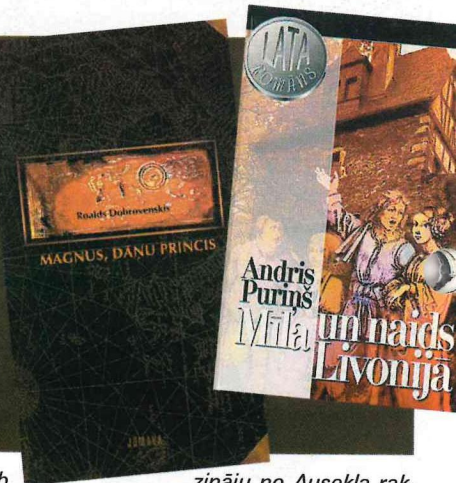
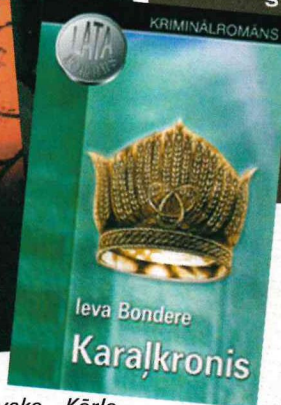

Senvēstures aicinājums

Jānis Blaževičs: – Atrokot senkapus, bieži atrod daudz rotu un citu senlietu. Tās liecina par mūsu bagātību, to skatot, rodas jautājums, kāda bija mūsu vistālākā senatne, kā un kādi cilvēki dzīvoja? Atklājumi vairojas, zināšanas par senatni pieaug. Bet grāmatas?

Veikalos vispirms ieraugāma apgāda "Daugava" vēsturisko romānu sērija – **Jēkaba Janševska** "Krustnešu gūstekne", **Kārļa Fimbera** diloģija "Kad nāve smejas" un "Tilta pozīcija", **Jēkaba Janševska** "Mežvidus laudis". Vēsturnieka **Jāņa Juškēviča** romāns "Zobens pār Rīgu": – Manuprāt, ir viens no sulīgākajiem un vēsturiski precīzākajiem romāniem par 16. gadsimta Rīgu, kad par to karo gan poļi, gan zviedri, kad par tagadējās Latvijas teritoriju ieinteresēta ir arī Krievijas impērija. Šo laika posmu latviešu lasītājs vairāk pazīst pēc **Rutku Tēva** romāna "Trīs vella kalpi", bet **Jānim Juškēvičam** ir plašāks redzējums. Nozīmīgi ir viņa pētījumi "Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē", "Kurzemes hercogi un viņu laikmets".

Interesants ar realīstisku faktūru, ar konkrētiem faktiem ir Austrālijas latviešu rakstnieka **Jāņa Sarmas** romāns "Negantnieks" par Ausekli, vienu no iespaidīgākajiem un spožākajiem mūsu tautiskās atmodas dzejniekiem: – **Jāņa Kalniņa** "Auseklis" bija romantiskāks, šis darbs Ausekli parāda vairāk kā cilvēku, kas ierauts sava laika ideju cīņās, sava laika pretrunās. Te ir ļoti daudz paralēlu ar mūsdienām.

Īpašs notikums man bija **Kārļa Fimbera** "Sauls kauja" – plašs kostīmu romāns ar kolorītiem trīspadsmitā gadsimta tēliem. Uzskatu, ka mūsu vēsture nav bāla, to apliecina pagātnes mantojums,

Aleksandra Grīna, **Jēkaba Janševska**, **Kārļa Fimbera** un citu radītais, taču šodien vēl mums pietrūkst spēcīgu romānu, kas paceltu mūsu vēsturi citu tautu jau uzrakstītā līmenī.

Valda Rūmnieka un **Andreja Miglas** kopdarbs "Kuršu vikings" patīk lasītājiem, tas sagatavots izdošanai lietuviski. "Lata romāna" sērijā interesanta ir **Andra Puriņa** versija par Lāčplēsi "Lāčplēša klejojumi", "Mīla un naidis Livonijā", **Jura Pētersona** "Viltīgā mīla", aizraujošs ir **Ievas Bonderes** "Karalkronis".

Nozīmīgi, ka vienlaikus ar konkursa noslēgumu sabiedrības uzmanību piesaistīja **Roalda Dobrovenska** romāns "Magnus, dāņu princis" (apgāds "Jumava"). Te atspoguļots traģiskais Livonijas valdīšanas periods, kas noteica Baltijas reģiona, Ziemeļrietumu, Eiropas un Krievijas likteni gadsimtiem uz priekšu. Autors izmanto nepazīstamu formu, savienojot veco hronistu, vācu, krievu, latviešu un poļu vēsturnieku liecības ar paša radīto varoņu rīcību un dzīvesstāstiem, vieglprātīgas un amizantas epizodes ar neviltotu dramatismu.

– Es novēlētu visiem vēsturisko romānu rakstītājiem nevairīties no mūsdienu literārā rakstības stila brīvā plūduma, veidojot veiksmīgas vēstures rekonstrukcijas. Tad kļūst ļoti interesanti lasīt ne tikai valodas plūduma, sižeta dinamiku, bet jaunā skatījuma dēļ. Tajos atspoguļojas mūsai zinātnieku pa-

Apgāds "Annele" sadarbībā ar mecenātu akciju sabiedrības "Ventspils nafta" padomes priekšsēdētāja vietnieku **JĀNI BLAŽEVIČU** pirms pusotra gada izsludināja vēsturisko romānu konkursu. Oktobrī tas noslēdzās. Arī šis konkurss apliecina sabiedrības pastiprināto interesi par vēsturiskām – gan dokumentālām, gan daiļliteratūras – grāmatām. **Jānim Blaževičam**, gan konkursa darbus vērtējot, gan veikalu plauktos nopērkamo literatūru vērtējot, ir savas būtiskas atziņas par mūsu vēsturiskajiem apcirkņiem.

audzes vēsturisko pētījumu rezultāti un nepazīstami konteksti, mūsu laimēta izglītības līmenim atbilstošas versijas, ko spēj ieraudzīt rakstnieks. No šā skatpunkta veroties, lasīšanai pamags, bet ar būtiskiem jautājumiem bagāts ir **Jāņa Lejiņa** diloģijas "Zimogs sarkanā vaskā" pirmais romāns. Tas man lika vaicāt, kāpēc mēs uz Latvijas vēsturi joprojām skatāmies kā uz **Indriķa Atskaņu hroniku**? Vai patiesi tie ir plašākie avoti, vai tiešām pasaulē nav atrodami citi dokumenti, liecības, atradumi kā vien tie, ko piedāvā šeit kopā ar Romas baznīcas pārstāvjiem ienākušie vācieši? Jā, tie bija milzīgi spēki, ko sūtīja pret pē-

un sirds neļauj noticēt vācu jeb iekarotāju avotiem, ka Baltijas krastā atradās kaut kāda nomale. Rakstnieks, pētot situāciju apkārt **Baltijai**, citu Eiropas valstu un Krievijas vēsturi, nonāk pie faktiem, kas Latvijas vēsturei dod jaunu elpu.

Katrs no mums mēdz atskatīties pār plecu ja ne gluži senatnē, tad vismaz vakardienā, kas jau ir vēsture, lai novērtētu, ko īsti sastrādājis. Viss paliek atmiņā, vēsture pārtop romānos. Kādu to iedomāties mūsdienu rakstnieks, tas bija īsti spilgti redzams konkurssam iesniegtajos romānos. Šā laika posmā paveikts liels un nopietns darbs. Atziņu un naudas prēmijas ieguva četri rakstnieki: – **Lasītāji, saņemot Jāņa Mauliņa** romānu "Vilkaču sīla lūdumi", noteikti aizrausies, jo te

zināju no Ausekļa rakstiem un divdesmitā gadsimta trīsdesmito gadu darbiem, taču emocionāli visvairāk pārsteidza **Ārija Geikina** luga, kas **Krodera** režijā bija iestudēta Valmieras drāmas teātrī. Dzirdējām, ka vēlāk Igaunijā tā izraisīja lielu ažiotažu. Domāju, kāpēc rakstnieki nereti pieķeras vienai tēmai līdz kaulam un neatlaižas, mēģinot atklāt kādas situācijas vai personas būtību? Katra atklāsmē ir ceļš un ne par vienu lietu nevar teikt, ka esam to izzinājuši un visu pateikuši. Svarīgi, ka trešās vietas ieguvējs **Ārijs Geikins** romānā "Vēstījums par lībiešu kuningu Kaupo" atradis spēcīgu pamatojumu meklējumiem. Atzīmējams ir arī **Ingūnas Baueres** "Pieskāriens tumsai".

Visu šo romānu galvenais varonis pārsvarā ir vienpatis, dumpinieks, kurš alkst harmonijas, miera, vienotības, vienkāršības un dvēseles skaidrības. Spēcīga personība, kas cenšas izprast sabiedrības un vēstures gaitu, dabas likumus. Viņi arī tiecas pēc brīvības visplašākajā nozīmē – no politiskās līdz mākslinieciskajai, līdz dainās un vēlāk kristīgajā reliģijā paustajai. Visu darbu centrā atainoti izšķiroši lūzuma punkti tautas un personas dzīvē, cilvēku aktīva piedalīšanās notikumos. Godīgums un drosme, kas veido kopīgo tautas likteni.

– Aprīņojot romānistu iztēli, prasmīgi izdomāt, radīt senatnīgu un vienlaikus no mūsdienu viedokļa ticamu vidi, varoņu psiholoģiskos pārdzīvojumus. Domāju, vēsturisko romānu konkurss ir jāturpina, tie ir jāraksta, lai paceltu tautas pašapziņas līmeni. Cik augstu to paši pacelsim, tik lieli arī būsīm.

Eva Mārtuža, D. Bušmaņa foto

Mūsu devums ir vēstijums
mākamam paaudzeim par
kopāto tautas vēsturi.

Jānis Blaževičs

dējām Eiropas vidū palikušajām pagānu salinām – baltiem un igauņiem. Tomēr kā varēja gadīties, ka visa Eiropa, Krievija, Skandināvija ir kristianizētas, bet vēl pēc tūkstoš gadiem balti ir brīvi no kristiānisma? Vikingi, pat krievu vēsturnieki to atzīst, bija sevišķi varēni. Jautājums, kāpēc viņi Baltijai no abām pusēm iet apkārt, nevis pa īsāko – Daugavas vai Gaujas ceļu, kas ved uz Novgorodu? Skandināvu avotos lasām par nemitīgiem kariem, arī par kuršiem. Dāņu baznīcās vēl tagad redzami akmeņi, kur rakstīts: "Pasarg", Dievs, mūs no kuršiem un no mēra! Tātad Baltijā vikingi iekšā netiek. Mans prāts

ir laba intriga, pamatīgs tēlojums, neuzminams sižets. Briesmas, ciniņi, noslēpumainas parādības, spēka un izturības pārbaude vairāku paaudžu garumā, kas iekopj lauku, būvē mājas, sakņojas latvijā zemē. Ļoti labestīgs, dzīvīgs darbs izdevies **Arturam Heniņam**. Viņam otrā godalga par detalizētu, precīzi laikā un telpā iezīmēto romānu "Cieceres ezera noslēpums".

Pagājušā gadsimta septiņdesmito gadu sākumā iepazinās ar **Garlība Merķeļa** darbu "Vanems Imanta". Biju par Kaupo dzirdējis,